

Golden Retriever ırkı bir köpekte uygunsuz alan savunma agresyonu ve sahiplenici agresyonun davranış terapisi ile tedavisi

Dr. Yasemin SALGIRLI DEMİRBAŞ*

Öz: Bu olguda, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı'na getirilen ve sahiplerine karşı agresyon (saldırganlık) gösteren 1 yaşlı kısırlaştırılmamış erkek Golden Retriever ırkı bir köpekte uygulanan davranış terapisi sunulmaktadır. Hasta sahibinden alınan anamnez ve yapılan gözlemler doğrultusunda köpekte uygunsuz alan savunma agresyonu ve sahiplenici agresyon problemi olduğu belirlenmiştir. Köpeğe özgü olarak hazırlanmış ve köpek sahibinin eğitimini de içeren davranış terapisi düzenli olarak 2 ay süre ile uygulanmıştır. Bu süre sonunda köpeğin şikayet konusu olan davranışlarında önemli derecede düzelmeler tespit edilmiştir. Sonuç olarak, davranış terapisinin doğru şekilde uygulanmasının köpeklerde şiddetli alan savunma agresyonu ve sahiplenici agresyonun tedavisinde etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Alan savunma agresyonu, davranış terapisi, köpek, sahiplenici agresyon

Treatment of inappropriate territorial and possessive aggression in a Golden Retriever using behavior therapy

Abstract: In this case, a behavior therapy applied to a 1 year old male intact Golden Retriever which was brought to the Department

of Physiology, Faculty of Veterinary Medicine, Ankara University with a complaint of aggression towards its owners was presented. Considering the anamnesis provided by the dog owner as well as clinical observations, the dog was diagnosed with inappropriate territorial and possessive aggression. The behavior therapy which also included owner education was applied to the dog for 2 months regularly. At the end of this period, a significant improvement was observed in concerning behaviors of the dog. In conclusion, results of this case report show that behavior therapy is effective in treatment of serious territorial and possessive aggressions in dogs in case of applying it in a suitable way.

Keywords: Behavior therapy, dog, possessive aggression, territorial aggression

Giriş

Köpeklerde davranış problemleri arasında rastlanma oranı ve içerdiği tehlike bakımından en üst sırada agresyon yer almaktadır (1). Genel olarak agresyon, bir köpeğin başka bir canlıya karşı sergilediği tehdit davranışları, atak teşebbüsleri ve gerçek anlamdaki ataklar olarak tanımlanmaktadır (8, 9). Alan savunma agresyonu ise köpeğin yaşadığı alanda

* Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı, Ankara

yabancı tehditlere karşı savunma amaçlı olarak sergilediği tehdit davranışları ve atakları içermektedir (7, 8). Agresyonun bu çeşidinde köpeğin savunduğu alan ev, bahçe, yatak veya dinlenme alanı gibi sabit bir bölge olabileceği gibi, birden fazla alanda da alan savunma agresyonu görülebilmektedir. Alan savunma agresyonu, genellikle köpeğin normal davranış özelliği olarak tanımlanmakla birlikte öğrenme ile pekişen bazı durumlarda arzu edilmeyen bir davranış sorunu haline gelebilmektedir (7). Sahiplenici agresyon ise köpeğin kendisine ait olan, bulduğu ve/veya çaldığı nesne ve yiyecekleri savunma amaçlı olarak sergilediği agresyon türüdür (7,10). Sahiplenici agresyon, sıklıkla statü ilişkili agresyon ve/veya alan savunma agresyonu ile ilişkili olarak ortaya çıkabilmektedir. Sahiplenici agresyonda ayırıcı tanıda yalancı gebelik, dikkat çekme davranışı, mama kabı agresyonu, agresyona neden olabilecek herhangi bir patolojik bozukluk ve anksiyete bozuklukları göz önünde bulundurulmalıdır (7). Her iki agresyon çeşidinin de spesifik bir etiyolojisi olmamakla birlikte triptofan ilaveli mamaların alan savunma agresyonunu azaltmada etkili olduğunun bildirilmesi, bozukluğun serotonin ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir (4).

Tedavi yaklaşımında her iki agresyon türünde de öncelikle agresyonu tetikleyen bütün durumların belirlenmesi ve bu durumların tekrarlarının engellenmesi önem taşımaktadır. Köpeğin günlük egzersiz/ev içi aktivitesi artırılmalı ve sahibi ile olan ilişkisi düzenlenmelidir. Agresyonu tetikleyen spesifik etmenlere karşı sistematik duyarsızlaştırma ve karşıt koşullandırma uygulamaları yapılmalıdır. Tedavi amacı, agresyonun tamamen ortamdanda kaldırılması değil kontrol altına alınması olmalıdır (6,7).

Alan savunma ve sahiplenici agresyon, köpeklerde sıklıkla karşılaşılan bir dav-

raniş bozukluğu olmasına rağmen bu olgunun orijinalliği köpeğin sadece yabancılara karşı değil aynı zamanda kendi sahiplerine karşı da öğrenilmiş alan savunma agresyonu göstermesi ve yabancı olan ortamlarda bile her iki davranış bozukluğunu sergilemesidir.

Olgunun Tanımı

Olgu materyalini, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı'na sahiplerine karşı agresyon şikayeti ile getirilen 1 yaşlı kısırlaştırılmamış erkek Golden Retriever ırkı bir köpek oluşturdu.

Anamnez

Hasta sahiplerinin başlıca şikayetleri, köpeklerinin dışarıdan eve dönen sahiplerine havlama ve agresyon göstermesi, evde belirli alanları koruması, sahiplendiği objeleri geri vermemesi, objeleri geri almaya çalışma durumunda agresif davranışlar sergilemesi ve içeride ve/veya dışarıda sahiplendiği obje ile birlikte bulunduğu alanı da savunması olarak belirlendi. Hasta sahipleri bu şikayetlere ek olarak, köpeklerinin evde yalnız kaldığında eşyaları parçaladığını ve ses hassasiyeti olduğunu bildirdi.

Alınan detaylı anamnezde, hasta sahiplerinin köpeklerini 1,5 aylıkken bir çiftlikten aldıkları bilgisine ulaşıldı. Bununla birlikte, köpeğin aşı takviminden dolayı sosyalizasyon dönemini evin içinde izole olarak geçirdiği ve 3 aylık olduğunda ilk kez dışarı çıktığı belirlendi. Alan agresyonu ve sahiplenici agresyona özgü olarak alınan detaylı anamnezde ise: (i) köpeklerde uygulanan davranış terapileri ile ilgili olarak izledikleri popüler bir televizyon programının etkisinde köpeklerine bugüne kadar kendisine ait bir alan vermedikleri, (ii) köpeklerinin ev içinde koruduğu alanın giderek genişlediği ve sahip olduğu her nesne ile birlikte alanı da koruduğu, (iii) köpek-

lerinin bulduğu veya çaldığı her objeyi zorla ağzından aldıkları, (iv) köpekleri ile “nesne at-getir oyunu” oynarlarsa köpeklerinin ağzında oyuncak varken devamlı olarak ağladığı ve (v) köpekleri herhangi bir nedenle agresyon gösterdiğinde kızıp tepki gösterdikleri bilgilerine ulaşıldı. Hasta sahipleri, köpeklerinin bugüne kadar ısırarak için birkaç kez hamlle yaptığını ancak gerçek anlamda ısırmadığını, özellikle lise çağındaki kızlarının köpekleri ile hiçbir iletişiminin kalmadığını ve köpekten çok korktuklarını vurguladı.

Hastanın ilk getirilişinde elde edilen ilk bulgular ve tedavi

Elde edilen anamnez bilgileri ve gözlemler ışığında köpeğe uygunsuz alan savunma agresyonu ve sahiplenici agresyon teşhisi konuldu. Bu problemlerin ortaya çıkmasındaki temel sebepler göz önünde bulundurularak oluşturulan davranış terapisi şu basamakları içermekteydi:

i. Köpeğin sahipleri ile olan ilişkisinin düzenlenmesi ve rica etme protokolünün uygulamaya konulması: Köpeğin ihtiyaçlarının tek bir kişi tarafından değil bütün aile bireyleri tarafından karşılanması, isteklerinin “*otur*” komutuna yanıt vermesi ve/veya uygun davranışı (*oturma*) göstermesi durumunda (*rica etmesi*) yerine getirilerek, uygunsuz davranışlarının görmezden gelinmesi yönünde hasta sahibine tavsiyede bulunuldu.

ii. Köpek sahiplerine “agresyon merdiveni”nin (11) öğretilmesi: Köpeğin agresyonun üst basamaklarına çıkmadan önce sergilediği ve uyarı niteliği taşıyan ön stres işaretleri hasta sahiplerine öğretildi.

iii. Rahatlama protokolünün uygulamaya konularak rahat vücut dilinin pekiştirilmesi: Hasta sahiplerine köpeklerinin rahat vücut dilini sergilemesi için pozitif pekiştirme ile nasıl

çalışmaları gerektiği anlatıldı.

iv. Sahiplenici agresyona özgü olarak manüplasyon ve duyarsızlaştırma çalışmaları yapılması: Hasta sahiplerine oyuncak ile sistemik duyarsızlaştırma çalışmaları ve köpeğin oyuncuğu geri vermesi halinde ödüllendirme protokolleri öğretildi (Örnek protokol: Köpeğin oturduğu yerden belirli bir uzaklıkta oyuncak yere konulur ve geri ele alınır. Bu süreçte sakın durduğu takdirde köpek ödüllendirilir).

v. Alan savunma agresyonu için köpeğin kendisini güvende hissedeceği bir alan temin edilmesi ve agresyon sergilediği diğer alanlara girmesinin engellenmesi önerildi. Bu alanların, sadece eğlence ve pozitif pekiştirmeye dayalı eğitim amacı ile kullanılması yönünde tavsiyelerde bulunuldu.

vi. Konsantrasyon çalışması: Köpeğin enerjisini kontrol etmesini öğrenmesi amacı ile gün içinde birkaç sefer olacak şekilde kısa konsantrasyon çalışmalarının yapılması önerildi (Örnek uygulama: Köpek ve uygulamayı yapacak kişi karşılıklı oturur. Bir parça mamayı, uygulamayı yapacak kişi köpek ve kendi arasına koyarak üzerini eliyle kapatır. Köpek el ile uğraşmayı bıraktığı anda el yerden kaldırılarak mamayı almasına izin verilir).

Takip seansları ve tedavi süreci

İki aylık terapi sürecinde, köpek ve sahibi düzenli olarak Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı’nı ziyaret ederek takip seanslarını devam ettirdi. Bu sürenin sonunda, aile bireylerinin tamamından köpeğin uygun bir vücut dili ile komut aldığı, sahipleri ile ilişkisinde normal bir vücut dili kullandığı ve sahip olduğu zamanlarda bile şiddetli agresif davranışlar sergilediği nesnelere sorunsuz bir şekilde “at-getir” oyunlarını oynadığı gözlemlendi. Hayvan sahipleri, köpeklerinin evde artık tahrip edici

davranışlar sergilemediğini, eve dönüşlerinde agresif davranışlar göstermediğini ve yüksek seslere eskisi kadar tepki vermediğini bildirdi. Yapılan gözlemlerde, köpeğin oyuncağına olan müdahalelerde normal vücut dili sergilediği ve oyuncağı kendisine verildiği zaman oyuncakla birlikte alan savunma agresyonu göstermediği belirlendi.

Tartışma ve Sonuç

Köpeklerde agresyon birçok durumda normal bir davranış modeli olarak kabul edilmesine karşın (11), uygun olmayan durumlarda sergilenmesi halinde potansiyel tehlike içeren bir davranış problemi haline gelebilmektedir (13). Agresif olarak bilinen köpeklerin, belirli koşullar altında agresif davranışlar sergilemekle birlikte geri kalan zamanlarda sosyal olarak uyumlu ve arkadaş canlısı köpekler şeklinde tanımlanabilecekleri bildirilmektedir (1). Bu olguda sunulan köpeğin sahipleri de köpeklerinin genel olarak arkadaş canlısı olduğunu düşünmüş ve agresif davranışlarını başlangıçta normal olarak kabul etmişlerdir. Ancak bu varsayım, her iki davranış bozukluğunun da generalize olması ve sonunda aile bireylerinin eve giremeyecek hale gelmelerine neden olmuştur. Köpeğin davranışlarındaki agresyondan sosyalliğe veya sosyallikten agresyona olan ani geçişler, hayvan sahiplerinin köpeklerinin probleminin ciddiyetini algılamada sorun yaşamasına neden olmaktadır (1).

Köpeklerde alan savunma agresyonu, genellikle köpeğin yaşadığı alanda veya arabada, yabancı insan ve hayvanlara karşı sergilenen bir agresyon çeşidi olarak tanımlanmaktadır (6, 8). Sahiplenici agresyonun ise korunan nesnenin kendi taşıdığı değer (hayatta kalmak için gerek duyulan nesnelere) ve/veya çevre veya köpek tarafından nesneye atfedilen değer (dikkat çekme, oyun başlatma vb.) nedeni ile ortaya çıktığı bildirilmektedir (6). Her iki çeşit

agresyonda bir dereceye kadar normal kabul edilmekle birlikte köpeğin uyarılma eşiğinin düşük olması, kendisi için zarar içermeyen durumlarda bile agresyon göstermesi ve ilgili durum için aşırı tepkiler ortaya koyması gibi durumlarda bir davranış bozukluğu olarak kabul edilmektedir (8). Bu olgu sunumundaki köpek, her iki problemi de birlikte, kendi sahiplerine karşı, agresyon merdiveninin üst basamaklarında ve devamlı olarak sergilemesi bakımından önem taşımaktadır. Köpekle ilgili diğer bir ilgi çekici durum ise köpeğin sahiplenici agresyon ile birlikte bulunduğu yerden bağımsız olarak yabancı ortamlarda bile alan savunma agresyonu sergilemesidir. Köpeğin bu duruma gelmesindeki en önemli etkenler, sahiplerinin edindiği yanlış bilgiler doğrultusunda uygun bir sosyalizasyon dönemi geçirmemesi, köpeğe kendisine ait bir alan verilmemesi ve ağzına aldığı nesnelere karşı anlık ve ceza nitelikli müdahalelerde bulunulması olarak belirlenmiştir. Nitekim davranış uzmanları köpeğe eve geldiği ilk andan itibaren kendisine ait güvenli hissedeceği bir yer temininin önemini vurgulamakta ve erken yaştan itibaren çalınan ve/veya herhangi bir nedenle ağıza alınan nesnenin değerini arttırılmaması amacı ile nesneyi zorla almak yerine değiş tokuş uygulamalarının yapılmasını önermektedir (3, 6, 10).

Alan savunma agresyonunun köpek için yabancı bir ortamda ve agresyon merdiveninin üst basamaklarında sergilenmesi durumunda problem şiddetli ve prognozu olumsuz olarak bildirilmesine ve benzeri durumlarda ilaçla destek tedavisi önerilmesine karşın (7, 10) hayvan sahiplerinin terapi planına ve takip seanslarına uymaları, 2 ay gibi kısa bir sürede söz konusu davranış bozukluğunun herhangi bir ilaç uygulanmadan önemli derecede düzelmesi ile sonuçlanmıştır. Hayvan sahiplerinin köpek davranışları ve iletişimi konusunda bilgi sahibi olmalarının davranış problemlerini

önemli derecede engellediği bilinmektedir (2). Dolayısıyla köpeklerde davranış problemlerinin oluşmasında kilit öneme sahip olan hayvan sahipleri, bu bozuklukların çözümünde de en az veteriner hekim ve/veya davranış uzmanı kadar önemli rol oynamaktadır. Bu vakanın başarılı bir sonuca ulaşmasındaki en önemli etken, hasta sahiplerinin problemin çözümü için veteriner hekimin verdiği bilgiler doğrultusunda ve hekimle koordineli olarak çalışmasıdır. Diğer bir önemli etkenin ise köpeğin yaşının henüz genç olması ve davranışın tam olarak yerleşmemesi olduğu söylenebilir. Nitekim davranış bozukluklarının tedavisinde yaşın önemli bir faktör olduğu bilinmekte ve probleme erken yaşta müdahalenin önem taşıdığı bildirilmektedir (7).

Bu vakada ayrıca hayvan sahipleri muzdarip oldukları rahatsızlıkların düzeltilmesinde köpeklerinin kısırlaştırılmasının etkili olup olmayacağını danışmışlardır. Yapılan araştırmalar, kısırlaştırmanın bu tip agresyon bozukluklarının düzeltilmesinde herhangi bir olumlu etkisinin bulunmadığını göstermektedir (5). Dolayısıyla sunulan vakada terapi seçenekleri arasında kısırlaştırma yer almamıştır.

Sonuç olarak, prognozu zayıf olarak görülen, şiddetli ve uygunsuz alan savunma ve sahiplenici agresyon gösteren bu köpeğin tedavisinde doğru teşhis ve terapi yöntemi ile kısa sürede olumlu sonuç alınması, hayvan sahiplerinin özellikle agresyona ilişkin davranış bozukluklarının tedavisinde veteriner hekimle koordineli çalışmasının önemini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Bu olgunun tedavisinde kısa sürede elde edilen başarı, bu tip vakaların sadece davranış modifikasyonu ile tedavisi açısından da ümit vericidir.

Kaynaklar

1. **Borchelt BL** (1983): *Aggressive behavior of dogs kept as companion animals: Classification and influence of sex, reproductive status and breed*. Appl Anim Ethol, **10**(1-2), 45-61.
2. **Borchelt PL, Voith VL** (1986): *Dominance aggression in dogs*. Comp Cont Educ, **8**, 36-44.
3. **DelAmo C** (2008): *Spiel und Spassschule für Hunde: 200 Spiele, Tricks und Übungen*. Ulmer.
4. **DeNapoli JS, . Dodman NH, Shuster L, Rand WM, Gross KL** (2000): *Effect of dietary protein content and tryptophan supplementation on dominance aggression, territorial aggression, and hyperactivity in dogs*. J Am Vet Med Assoc, **217**, 504-508.
5. **Guy NC, Luescher UA, Dohoo SE, Spangler E, Miller JB, Dohoo LR, LBatte LA** (2001): *Demographic and aggressive characteristics of dogs in a general veterinary caseload*. Appl Anim Behav Sci, **74**, 15-28.
6. **Heath S, Bowen J** (2005): *Behaviour problems in small animals*. Saunders Ltd.
7. **Horwitz DB, Neilson JC** (2007): *Blackwell's Five-Minute Veterinary Consult Clinical Companion: Canine and Feline Behavior*. Blackwell Publishing.
8. **Landsberg G, Hunthausen W, Ackerman, L** (2003). *Handbook of Behavior Problems of the Dog and Cat*. Philadelphia: WB Saunders Co.

9. O’Heare J (2007): *Aggressive behavior in dogs*. DogPsych publishing, Ottawa Canada.

10. Overall K (2013): *Manual of clinical behavioral medicine for dogs and cats*. Mosby, Elsevier Inc.

11. Reisner IR (1997): *Assessment, management, and prognosis of canine dominance-related aggression*. Vet Clin North Am Small Anim Pract, **27**, 479–495.

12. Shepherd K. (2002): *BSAVA Manual of Canine and Feline Behavioural Medicine*. Ed: Horwitz, D. F. Mills, D. S. and Heath, S. British Small Animal Veterinary Association (BSAVA).

13. Wright JC (1985): *Severe attacks by dogs: characteristics of the dogs, the victims, and the attack settings*. Public Health Rep, **100**, 55–61.

Geliş Tarihi : 29.09.2015

Kabul Tarihi : 09.10.2015

Yazışma Adresi:

Dr. Yasemin SALGIRLI DEMİRBAŞ

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Fizyoloji Anabilim Dalı 06110 Dışkapı/
ANKARA.

e-posta: yaseminsalgirli@gmail.com